

DOI: 10.33270/03233302.120

УДК 343.985.2

Психологічні аспекти застосування тактичних прийомів допиту під час розслідування технології злочинного збагачення

ПІСНИЙ Віталій*

здобувач ступеня доктора філософії Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2847-0146>

Анотація. У статті проаналізовано комплекси тактичних прийомів різного рівня, спрямовані на подолання конфліктної ситуації допиту під час розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного службовою особою у вигляді неправомірної вигоди. Актуальність дослідження в сучасних умовах пов'язана з міжнародними нормами й стандартами, які актуалізують необхідність застосування ефективних і достатніх методів розслідування окресленого виду технології злочинного збагачення. Мета статті полягає в здійсненні теоретико-прикладного аналізу тактичних прийомів емоційного та логічного впливу на допитувану особу з метою одержання від неї правдивих показань. Методологію дослідження визначає низка методів формальної логіки та спеціально-правових методів, зокрема: порівняльно-правовий, системно-структурний, метод системного аналізу. Методологічний інструментарій обрано відповідно до зазначеної мети, специфіки об'єкта та предмета дослідження. Наукова новизна полягає в спрямованому та доцільному відборі наукових і практичних публікацій за темою дослідження, їх аналізі, що сприяє подальшій роботі з формування тактики проведення слідчих (розшукових) дій та подолання конфліктності слідчої ситуації. Практична значущість дослідження зумовлена формуванням комплексу тактичних прийомів допиту під час розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного службовою особою у вигляді неправомірної вигоди.

Ключові слова: психологічний вплив; тактика; подолання конфліктної ситуації; корупційні правопорушення.

Історія статті:

Отримано: 01.09.2023

Переглянуто: 03.10.2023

Прийнято: 31.10.2023

Рекомендоване посилання:

Пісний В. Психологічні аспекти застосування тактичних прийомів допиту під час розслідування технології злочинного збагачення. *Юридична психологія*. 2023. № 2 (33). С. 120–128. doi: 10.33270/03233302.120.

*Відповідальний автор

Вступ

Однією з найнебезпечніших проблем на шляху сучасного розвитку державності та суспільного розвитку України є корупція як соціальне явище, оскільки вона становить безпосередню загрозу національній безпеці держави, підриває засади усталеної правової системи та конституційного ладу. Корупція є фактором, який гальмує перебіг економічних реформ у руслі євроінтеграції нашої держави, завдає шкоди функціонуванню державного апарату.

Динамічний розвиток економіки та стрімкий науково-технічний прогрес не тільки зумовлюють позитивні зміни у сфері економічної та господарської діяльності, а й сприяють активному розвитку корупційних кримінальних правопорушень, поєднуючи їх у послідовний ланцюг протиправних діянь, об'єднаних однією метою. У цьому контексті йдеться про системну, ієрархічну та взаємопов'язану модель технології злочинного збагачення, одним із видів якої є легалізації (відмивання) майна, одержаного службовою особою у вигляді неправомірної вигоди.

В умовах глобалізації фінансових ринків боротьба з корупційними видами злочинності, а також відмиванням доходів від них набуває дедалі вираженіших форм і методів, має міжнародний характер і потребує використання ефективних постійно вдосконалюваних методів у міжнародному масштабі (Baranov, 2015).

Поступове усвідомлення переважною більшістю країн зазначених негативних явищ змусило міжнародну спільноту розробити комплекс міжнародно-правових актів, у яких закріплено відповідні стандарти, що є певними орієнтирами (Bysaha, 2018). Організація системної протидії та розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного службовою особою у вигляді неправомірної вигоди, ґрунтується на єдиних міжнародних стандартах, які передбачають механізми кримінально-правового переслідування таких діянь, сприяють удосконаленню національної системи через використання відповідних міжнародних стандартів.

Реформування законодавства у сфері боротьби з корупцією передбачено також у Меморандумі про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом (щодо отримання Україною макрофінансової допомоги Європейського Союзу в сумі до 1 млрд євро)¹, ратифікованого Законом України від 8 листопада 2018 року. Аналогічні зобов'язання були взяті Україною і в Меморандумі про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом (щодо отримання Україною макрофінансової допомоги

Європейського Союзу в сумі до 1 млрд 200 млн євро), ратифікованого Законом України від 25 серпня 2020 року².

За результатами здійсненого протягом 2018–2019 років експертного аналізу в Україні «Самооцінка стану виконання Програми розбудови доброчесності» (Building Integrity...), проведеного в межах реалізації в Україні Програми НАТО Building Integrity, експерти НАТО визнали низку показових практик України такими, що відповідають міжнародним стандартам. Водночас, констатуючи прогресивні та позитивні результати у сфері протидії легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, зокрема і шляхом вчинення корупційного кримінального правопорушення, слід зауважити, що стан протидії цим негативним суспільним явищам є належним.

Зокрема, про необхідність реформування сфери легалізації (відмивання) майна, здобутого незаконним способом, і протидії корупційним кримінальним правопорушенням свідчать рекомендації ЄС щодо подальших етапів набуття Україною членства. Єврокомісія рекомендувала Україні, серед іншого, посилити боротьбу з корупцією, зокрема на найвищому рівні, шляхом активних та ефективних розслідувань, а також забезпечити динаміку судових справ і винесених вироків (EU membership...). На необхідності посилення застосування міжнародних антикорупційних стандартів у глобальній боротьбі з корупцією шляхом припинення відмивання грошей, оскільки корупція триватиме до тих пір, поки вона буде прибутковою, акцентовано під час чергового пленарного засідання групи FATF (G20 recognises...).

Посилення боротьби з легалізацією (відмиванням) майна, одержаного службовою особою у вигляді неправомірної вигоди, відбувається насамперед шляхом підвищення ефективності розслідування цієї технології злочинного збагачення. Одним із засобів збирання, перевірки, оцінки та використання доказів під час досудового розслідування є обґрунтоване та своєчасне проведення слідчих (розшукових) дій, серед яких однією з основних є допит.

Психологічні особливості тактики проведення допиту досліджували Ю. Чорноус, Н. Резнік, А. Самодін, Г. Нікітіна-Дудікова (2020), В. Гусева, С. Лукаш, В. Крикун, О. Моргунов, К. Шаповал (2021), Л. Павліченко (2021), П. Цимбал, Г. Власова, Н. Харченко, І. Сорока (2021), Д. Ураков (2023).

Згідно з теоретичною концепцією, допит як складна пізнавальна дія охоплює положення, об'єднані в такі блоки: 1) психологічний; 2) правовий і моральний; 3) тактичний; 4) організаційно-технічний (Veselskyi, 2012).

² Там само.

¹ Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом (щодо отримання Україною макрофінансової допомоги Європейського Союзу у сумі до 1 млрд євро). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-18#Text.

Тактичний блок цієї слідчої (розшукової) дії охоплений її предметом, технологією ведення (організаційно-технічний аспект) і міжособистісною взаємодією між слідчим та допитуваною особою (психологічний аспект).

З огляду на те, що допит є однією з найефективніших і найпоширеніших слідчих (розшукових) дій, оскільки є єдиним засобом формування джерела доказів – показання, важливим й актуальним у контексті наукового пошуку інструментів боротьби з технологією злочинного збагачення є дослідження тактичних прийомів проведення цієї слідчої (розшукової) дії.

Матеріали та методи

Для виконання поставлених завдань і досягнення мети застосовано сукупність методів та прийомів наукового пізнання, що надали можливість усебічно вивчити об'єкт дослідження. *Методи формальної логіки* (аналіз, синтез, дедукція, індукція, аналогія, абстрагування) дали змогу детальніше розглянути зміст розглядуваних питань. У дослідженні використано *спеціально-правові методи: порівняльно-правовий* – під час аналізу норм національного й міжнародного законодавства, наукових категорій, визначень і підходів; *системно-структурний* – для формування тактики проведення допиту; *метод системного аналізу* – для комплексного узагальнення тактики проведення допиту; *статистичний* – під час ілюстрування теоретичних висновків судовими вироками.

Результати й обговорення

Жодне кримінальне провадження не здійснюють без проведення допитів, зокрема під час досудового розслідування (Karpushyn, 2016).

Під час розслідування технології злочинного збагачення допит є важливим елементом розслідування, адже надає можливість отримати показання безпосередньо від осіб, які вчинили легалізацію (відмивання) майна, службової особи, яка одержала неправомірну вигоду, і свідків. Тому за процесуальним статусом осіб у досліджуваній технології злочинного збагачення слід виокремити такі види допиту: допит свідків, допит підозрюваного (організатора, виконавця, пособника).

Під час розслідування технології злочинного збагачення шляхом легалізації (відмивання) майна, одержаного службовою особою у вигляді неправомірної вигоди, важливе значення мають ретельність планування дослідження доказів, черговість допиту свідків та інших учасників кримінального провадження (Dudarets, 2020).

Правильне обрання кола свідків у кримінальному провадженні, одержання від них максимально повних показань у низці випадків є запорукою повного, усебічного й об'єктивного розслідування (Tarkan, 2020).

У досліджуваній технології злочинного збагачення як свідків можуть допитувати: надавачів неправомірної вигоди (звільнені від кримінальної відповідальності на підставі ч. 5 ст. 354 КК України); очевидців події кримінального правопорушення (колеги одержувача неправомірної вигоди, працівники установи, де її було передано, тощо); родичів, друзів, знайомих підозрюваного; ділових партнерів підозрюваного; бізнес-конкурентів підозрюваного; працівників фінансових установ, через які здійснювали операції з коштами, походженню яких надавали вигляд законного; осіб, які брали участь у підготовці, укладанні та реєстрації правочинів з майном незаконного походження (нотаріуси, рієлтори, адвокати, представники юридичних фірм, аудитори); підставних осіб, зареєстрованих як засновників або керівників підприємств; працівників контролюючих органів (Cherniavskiy et al., 2017).

Застосування психологічних методів під час допиту наділяє особу, яка його проводить, інтелектуальними перевагами, оскільки у сфері психології особи злочинця, а також у психофізіології його поведінки криються додаткові можливості для ефективної роботи з когнітивним компонентом психіки підозрюваних й обвинувачених. Ці знання охоплюють передусім природничі основи оцінки аналітико-синтетичної функції психіки людини як відповідь на зовнішні вербальні та невербальні подразники. Психофізіолог, використовуючи методологію своєї науки, намагатиметься встановити, як стан страху змінює функціонування тих чи тих фізіологічних систем і чи властиві ці зміни лише стану страху, чи, можливо, вони мають неспецифічний характер, і, навпаки, реєструючи зміни фізіологічних показників, спробує визначити, чи наляканий об'єкт його спостережень (Kokun, Agaev, Pishko, & Lozinska, 2018).

Особи, які безпосередньо вчиняли технологію злочинного збагачення шляхом легалізації (відмивання) майна, одержаного службовою особою у вигляді неправомірної вигоди, мають високий рівень поінформованості. Тому під час їх допиту підлягають з'ясуванню такі обставини: ініціатори вчинення епізодів технології злочинного збагачення (у випадку вчинення технології злочинного збагачення у формі співучасті); предмет неправомірної вигоди; спосіб одержання неправомірної вигоди (контактний, безконтактний); місце, час, обставини одержання неправомірної вигоди службовою особою; момент виникнення умислу на одержання неправомірної вигоди та її подальшої легалізації; способи відмивання майна, одержаного службовою особою у вигляді неправомірної вигоди; структура підприємства, через яке здійснювали легалізацію, та його вид діяльності відповідно до статуту; строк діяльності з легалізації (відмивання) майна, одержаного

службовою особою у вигляді неправомірної вигоди; обставини, які свідчать про усвідомлення суспільно небезпечного характеру вчиненого діяння (діянь); обставини, що свідчать про обізнаність щодо обставин незаконного походження майна, наявності мети його легалізації; мотив кримінальних правопорушень та умисел; місце знаходження фінансової документації; місце знаходження активів, одержаних службовою особою у вигляді неправомірної вигоди; взаємозв'язок легалізації (відмивання) майна, одержаного службовою особою у вигляді неправомірної вигоди, з офшорними зонами.

Оскільки досліджувану технологію злочинного збагачення вчиняють переважно у співучасті, то для проведення допиту підозрюваного має значення вивчення особистості допитуваного. Правильному виконанню тактичних завдань під час проведення допиту підозрюваного організатора злочинного формування, активних і менш активних учасників організованої злочинної діяльності передуює встановлення: віку, освіти, посади, на якій ланці перебуває в злочинній організації, частки із загального злочинного доходу тощо. Крім того, слід зауважити про можливість використання психологічного аналізу. Організатори злочинного формування – це особи, які мають авторитет у суспільстві у зв'язку зі службовим становищем, удаваним спонсорством тощо (Cherniavskiy et al., 2017).

Загалом у криміналістичній літературі за психологічними властивостями вирізняють конфліктні (антагоністичні) та безконфліктні (з елементами співпраці) ситуації допиту.

Конфліктністю та безконфліктністю можуть характеризуватися допити будь-яких учасників процесу. Звісно, у більшості випадків допит підозрюваного є конфліктно-антагоністичним, проте в деяких ситуаціях підозрюваний може виявляти активне сприяння слідству та прагне продемонструвати щире каяття, тому допит може бути з елементами співпраці. Водночас допит свідка, який очікують як нейтральний, може бути надзвичайно конфліктним.

Вибір і використання тактичних прийомів залежать від конкретної слідчої ситуації під час допиту та її оцінки слідчим. Слідчий, перебуваючи в стані інформаційної невизначеності, у тактиці допиту може вдатися до всього комплексу психологічних методів, і саме усвідомлення характеру інформаційної невизначеності, яка наявна на момент проведення допиту, допомагає слідчому спланувати порядок та визначити тактику проведення слідчої (розшукової) дії (Serkevych, & Dilna, 2023). Важливе місце в оцінці рефлексії допитуваної особи посідає перманентний контроль за психологічними та психофізіологічними особливостями вияву реакцій на роздратування під час допиту. Відомо, що форми та види позитивних, негативних або

нейтральних реакцій людини, які відображаються в її поведінці під час допиту, можуть бути основою для правильного розуміння психологічної протидії або спроби приховування криміналістично значущої інформації (Bobechko, Voiko, Zholnovych, & Kohutych, 2011).

Розглядаючи допит у безконфліктній ситуації, доцільним у цьому випадку видається психологічний прийом «вільної розповіді». Під час використання цього прийому допитуваному надають можливість в оповідній формі детально, без обмежень часу й деталізаційних запитань викласти послідовність подій: від кого надійшла пропозиція про хабар і за які дії або за вчинення яких дій його отримано; коли, де, ким і яким способом хабар був переданий; чи не брала участь в організації знайомства хабароодержувача і хабародавця третя особа тощо (Leheza, 2012).

Слідчий повинен урахувати основні закономірності процесів запам'ятовування та забування, зокрема тимчасові показники. Загальновідомо, що в перші кілька днів людина готова до відтворення відомої їй інформації та пам'ятає максимально наближену до реальної події інформаційну модель, яка з плином часу деформується (Smokov, 2015). Під час допиту за безконфліктної ситуації найдоцільнішим є використання таких тактичних прийомів, як: створення умов для активізації пам'яті особи; деталізація показань; встановлення умов сприйняття та формування показань.

Складнішим є допит підозрюваного в конфліктних ситуаціях у випадку дачі неправдивих показань чи відмови від дачі показань.

Коли підозрюваний відмовляється давати показання, можливості слідчого для подолання конфліктної ситуації є обмеженими. Згідно з ч. 4 ст. 224 КПК України, у разі відмови підозрюваного відповідати на запитання, давати показання особа, яка проводить допит, зобов'язана його зупинити одразу після отримання такої заяви¹. У такому випадку слідчий може пояснити допитуваному доцільність надання показань, оскільки це може бути засобом його захисту й допоможе встановити реальні обставини події.

У ситуації надання неправдивих показань вибір тактичних прийомів допиту, спрямованих на подолання конфліктної ситуації, залежить від особистісних рис допитуваного, повноти зібраної доказової бази, навичок слідчого в застосуванні тактичних прийомів і готовності діяти в умовах тактичного ризику.

Найважливішим завданням слідчого є розпізнавання та подолання брехні допитуваного (Zhaldak, 2019). Під час допиту інформацію одержують зі сфери вербально-узагальненого відображення суб'єкта. Когнітивна сфера психіки

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

в таких випадках найактивніше залучена до процесу, а емоційно-вольова сфера перебуває у свідомо залежному стані від використання психологічного прийому. Наприклад, шляхом жертовно-релевантного вербального стимулу можна активізувати поведінкові реакції та встановити, що допитуваний починає виявляти вегетативні реакції на малозначуще, на перший погляд, питання. Інформаційний матеріал «витягують» з глибини пам'яті, отже, психічну функцію – пам'ять слід активізувати та налаштувати на вищий рівень репродукції. Цього можна досягти за допомогою відповідного музичного супроводу, як, наприклад, під час допиту серійних убивць, чи вербальної жертовно-релевантної побудови питання. До сфери пам'яті належить і уявлення про обстановку, яскраві образи, що супроводжували подію, яку обговорюють (Serkevych, & Dilna, 2023).

У криміналістичній літературі розглянуто низку тактичних прийомів подолання конфліктної ситуації допиту під час дачі допитуваною особою неправдивих показань, які традиційно поділяють на тактичні прийоми емоційного впливу й тактичні прийоми логічного впливу. До тактичних прийомів емоційного впливу належать: особисті спостереження за допитуваною особою; асоціація за суміжністю або контрастністю; перифраз; «припущення легенди»; демонстрування «незаповненості»; використання психологічних особливостей особистості допитуваного; використання стану емоційної напруженості; використання ефекту раптовості; поєднання форсованого (пришвидшеного) й уповільненого темпів допиту; пред'явлення контрдоказів (Bilan, & Lutsenko, 2009); використання слідчим психолого-криміналістичного портрета допитуваного.

Під час тактичного прийому спостереження за допитуваною особою найефективнішим є застосування приладових методів встановлення винуватості особи в учиненні кримінального правопорушення, переважно з використанням поліграфа та інших технічних засобів реєстрації психофізіологічних реакцій. Проте схожу оцінку можна здійснювати й за візуального контролю за реакцією допитуваного, наприклад, найбільш демонстративними виявами психоемоційного напруження можуть бути: рухові занепокоєння, зовнішні реакції вегетативної нервової системи (почервоніння шкіри особи, сухість губ, показники частоти пульсу) тощо. Крім цього, питання про психологічний аналіз поведінки особистості на початку допиту, його активної та заключної частин треба розглядати як окремі психофізіологічні показники. В умовах втоми, ослабленого контролю за когнітивними функціями ймовірність встановлення об'єктивних показників достовірних відповідей значно підвищується, одночасно знижується виразність вегетативних реакцій та інших психофізіологічних виявів, що ускладнює візуальний контроль за допитуваним (Miloradova, 2018).

Застосування слідчим тактичного прийому використання психолого-криміналістичного портрета під час здійснення допитів в умовах конфліктної ситуації є напруженим у психологічному аспекті, тактично складним і різноманітним за кількістю застосовуваних прийомів процесом. Знання психологічних закономірностей, що формують уявлення про достовірність показань у категорії осіб, що розглядається, вміле оперування тактичними прийомами, подолання брехні та психологічного захисту злочинця підпорядковані основній меті допиту – отриманню об'єктивної, процесуально значущої інформації про обставини, що підлягають доведенню під час розслідування злочину (Ozerskyi, 2021).

Можна визначити такі тактичні прийоми логічного впливу на допитувану особу під час конфліктної ситуації: деталізація показань; з'ясування контрольних даних; допущення легенди; припинення брехні на початковому етапі допиту; виявлення зацікавленості до незначних, другорядних фактів і замовчування про інші, відомі слідству обставини; спростування неправдивого алібі; початок допиту з обставин (епізодів), найбільше відомих слідчому та підкріплених доказами; пред'явлення доказів тощо.

Ефективність застосування тактичного прийому пред'явлення доказів засвідчена практикою. Виокремлюють два види пред'явлення доказів: від менш вагомих до більш вагомих, пред'явлення значнішого доказу на початку подолання конфлікту, причому визначення порядку пред'явлення доказів потрібно встановлювати залежно від особистісних характеристик допитуваного та характеру доказів. Як сигнал про доцільність пред'явлення речових доказів можна використовувати припинення активної наступальної позиції допитуваного, тобто сигналу про вичерпання ним ресурсів аналітико-синтетичної діяльності, переходу в збудження емоційно-вольової сфери. Однак у всіх ситуаціях слідчий повинен зберігати патерналістську позицію, постійно демонструвати свою перевагу, «знання таємниці», психічну стійкість і врівноваженість (Serkevych, & Dilna, 2023). Уміле використання в процесі допиту доказів, які спростовують ухильні відповіді чи брехливі свідчення, може бути ефективним засобом отримання правдивих показань (Tsilmak, 2017).

Прийоми логічного впливу досить ефективні за потреби викриття підтвердження свідком хибного алібі злочинця. Хибне алібі є одним із прийомів (способом) протидії, а зміст діяльності з його реалізації взаємозумовлений і тісно пов'язаний з іншими прийомами протидії. У такому разі спростувати показання можна шляхом детального допиту, вербальних подразників свідка, що чергуються, для виявлення неминучих суперечностей у показаннях. Брехня погано запам'ятовується, тож, змінюючи форму запитання, можна викрити її (Polivanova, 2017).

Висновки

Спілкування є невід'ємною складовою досудового розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного службовою особою у вигляді неправомірної вигоди. Успіх такого розслідування здебільшого залежить від взаємодії слідчого з іншими учасниками й особами, які беруть участь у кримінальному провадженні, зокрема у психологічному компоненті такої взаємодії та отриманні вербальної інформації.

Процес отримання вербальної інформації є двостороннім, адже одна сторона її надає, а інша – одержує, причому в кожній зі сторін виникає

можливість оцінити одна одну, розробити стратегію і тактику власної поведінки. Від цього залежить подальша побудова тактики проведення досудового розслідування, тому використання тактичних прийомів є процесом конструктивної творчості, який має охоплювати й урахувати всі можливі слідчі ситуації, а також тактичні та психологічні основи їх застосування. Основним завданням особи, яка проводить допит, є застосування необхідного й достатнього виду психологічного впливу на допитувану особу з метою мотиваційного переорієнтування останньої на дачу правдивих показань.

References

- [1] Baranov, R.O. (2015). Global empiricism of the implementation of the policy of combating the legalization of proceeds obtained through crime. *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 3, 33-39. Retrieved from <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2015/10/06-3-2015.pdf>.
- [2] Bilan, S.V., & Lutsenko, T.O. (2009). Psychological methods of overcoming opposition to the investigation during individual investigative actions. *Problems of extreme and crisis psychology*, 6, 11-20.
- [3] Bobechko, N.R., Boiko, V.P., Zholnovych, I.V., & Kohutych, I.I. (2011). *Basics of general and legal psychology: a course of lectures*. V.T. Nora (Eds.). Kyiv: Alerta; TsUL. Retrieved from <https://odnb.odessa.ua/vnn/book/4933>.
- [4] Building Integrity Self-Assessment and Peer Review Report Ukraine. (n.d.). Retrieved from https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/Adv.CopyUKR_PRRReport-2019.pdf.
- [5] Bysaha, K.B. (2018). *State administration in the field of combating the legalization (laundering) of criminal proceeds: European experience for Ukraine* (Doctoral dissertation, Ivano-Frankivs, Ukraine). Retrieved from <http://elar.nung.edu.ua/handle/123456789/6945>.
- [6] Cherniavskiy, S.S., Korystin, O.Ye., & Nekrasov, V.A. (et al.). (2017). *Financial investigations in the field of combating the legalization of criminal proceeds in Ukraine*. Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav. Retrieved from <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/4312>.
- [7] Chornous, Y., Reznik, N., Samodin, A., & Nikitina-Dudikova, H. (2020). Techniques of procedural actions performance in green room environment: comparative analysis of European and Ukrainian practices. *Int. J. Adv. Sci. Technol*, 29(6 Special Issue), 1109-1115. Retrieved from <http://www.scopus.com/inward/record.url?eid=2-s2.0-85083431234&partnerID=MN8TOARS>.
- [8] Dudarets, R.M. (2020). *Investigating the creation of paramilitary or armed formations not provided for by law* (Doctoral dissertation, Kyiv, Ukraine). Retrieved from <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/16019>.
- [9] EU membership: what requirements Ukraine must fulfill by November. (n.d.). Retrieved from <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/02/infografika/polityka/chlenstvo-yes-yaki-vymohy-lystopada-maye-vykonaty-ukrayina>.
- [10] G20 recognises the role of the FATF in the fight against corruption. (n.d.). Retrieved from <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/Corruption/Fatf-g20-anti-corruption-2020.html>.
- [11] Husieva, V., Lukash, S., Krykun, V., Morhunov, O., & Shapoval, K. (2021). Conditions conducive to the domestic violence against the elderly based on the judicial and investigative practice of Ukraine. *Amazonia Investiga*, 10(46), 118-127. doi: 10.34069/AI/2021.46.10.11.
- [12] Karpushyn, S.V. (2016). *Conducting investigative (search) actions* (Doctoral dissertation, Kyiv, Ukraine). Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_3%283%29__28.
- [13] Kokun, O.M., Aheiev, N.A., Pishko, I.O., & Lozinska, N.S. (2018). *Basics of psychological knowledge about mental disorders for a military psychologist*. Kyiv: NDTs HP ZSU. Retrieved from <https://dovidnykmpz.info/psycho/metodychny-posibnyk-osnovy-psykholo/>.
- [14] Leheza, L.A. (2012). Tactical features of interrogation of defendants in bribery cases. *Actual problems of domestic jurisprudence*, 3, 62-69. Retrieved from http://apnl.dnu.in.ua/3_2012/11.pdf.

- [15] Miloradova, N.E. (2018). *Psychological foundations of the profession of investigators*. Kharkiv: Brovin. Retrieved from <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000738436>.
- [16] Ozerskyi, I.V. (2021). *Actual problems of legal psychology*. Mykolaiv: ChNU im. Petra Mohyly. Retrieved from <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/450>.
- [17] Pavlichenko, L.V. (2021). Manipulative pragmatics of interrogation. *Cogito, Multidisciplinary research journal*, XIII(2), 185-201. Retrieved from <https://cogito.ucdc.ro/arhiva.html>.
- [18] Polivanova, I.O. (2017). Psychological and tactical principles of simultaneous interrogation of several already interrogated persons. *Bulletin of Kharkiv National University named after V. N. Karazin*, 23, 155-157. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2017_23_44.
- [19] Serkevych, I.R., & Dilna, Z.F. (2023). Psychological foundations of the use of tactical techniques. *Legal scientific electronic journal*, 5, 360-363. doi: 10.32782/2524-0374/2023-5/89.
- [20] Smokov, S.M. (2015). Psychological influence as a necessary element of investigative activity. *South Ukrainian legal journal*, 1, 148-152. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2015_1_46.
- [21] Tarkan, O.M. (2020). Peculiarities of conducting investigative (search) actions during the investigation of receiving an illegal benefit by an official of a police body. *Legal electronic scientific journal*, 3, 416-419. doi: 10.32782/2524-0374/2020-3/101.
- [22] Tsilmak, O.M. (2017). Components of communicative competence of investigative bodies of the pre-trial investigation of the National Police of Ukraine. *Black Sea Psychological Studies*, 2, 85-90.
- [23] Tsymbal, P., Vlasova, G., Nikitina-Dudikova, H., Kharchenko, N., & Soroka, I. (2021). International cooperation in the investigation of sexual crimes against children. *Amazonia Investiga*, 10(40), 132-141. doi: 10.34069/AI/2021.40.04.14.
- [24] Urakov, D.R. (2023). Prevention of Crimes Against the Sexual Inviolability of Minors Through the use of the Internet. *World Bulletin of Management and Law*, 18, 61-64. Retrieved from <https://www.scholarexpress.net/index.php/wbml/article/view/1951>.
- [25] Veselskyi, V.K. (2012). Conceptual foundations of the tactics of investigative actions (investigative review, interrogation, appointment and conduct of forensic examinations). *Fight against organized crime and corruption (theory and practice)*, 2, 151-158. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2012_2_20.
- [26] Zhaldak, I.A. (2019). *Tactics of simultaneous interrogation of two or more already interrogated persons* (Doctoral dissertation, Kyiv, Ukraine). URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14720>.

Список використаних джерел

- [1] Баранов Р. О. Світова емпірика впровадження політики протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 3. С. 33–39. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2015/10/06-3-2015.pdf>.
- [2] Білан С. В., Луценко Т.О. Психологічні прийоми подолання протидії слідству при проведенні окремих слідчих дій. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2009. Вип. 6. С. 11–20.
- [3] Бобечко Н. Р., Бойко В. П., Жолнович І. В., Когутич І. І. Основи загальної та юридичної психології: курс лекцій : навч. посіб. / за ред. В. Т. Нора. Київ : Алерта ; ЦУЛ, 2011. 224 с. URL: <https://odnb.odessa.ua/vnn/book/4933>.
- [4] Building Integrity Self-Assessment and Peer Review Report Ukraine. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/Adv.CopyUKR_PRReport-2019.pdf.
- [5] Бисага К. В. Державне управління у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: європейський досвід для України : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Івано-Франківськ, 2018. 219 с. URL: <http://elar.nung.edu.ua/handle/123456789/6945>.
- [6] Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні : метод. рек. / [С. С. Чернявський, О. Є. Користін, В. А. Некрасов та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 164 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/4312>.
- [7] Chornous Y., Reznik N., Samodin A., Nikitina-Dudikova H. Techniques of procedural actions performance in green room environment: comparative analysis of European and Ukrainian practices. *Int. J. Adv. Sci. Technol.* 2020. No. 29 (6 Special Issue). P. 1109–1115. URL: <http://www.scopus.com/inward/record.url?eid=2-s2.0-85083431234&partnerID=MN8TOARS>.
- [8] Дударець Р. М. Розслідування створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2020. 276 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/16019>.
- [9] Членство в ЄС: які вимоги до листопада має виконати Україна. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/02/infografika/polityka/chlenstvo-yes-yaki-vymohy-lystopada-maye-vykonaty-ukrayina>.

- [10] G20 recognises the role of the FATF in the fight against corruption. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/Corruption/Fatf-g20-anti-corruption-2020.html>.
- [11] Husieva V., Lukash S., Krykun V., Morhunov O., Shapoval K. Conditions conducive to the domestic violence against the elderly based on the judicial and investigative practice of Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2021. No. 10 (46). P. 118–127. doi: 10.34069/AI/2021.46.10.11.
- [12] Карпушин С. В. Проведення слідчих (розшукових) дій : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2016. 210 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_3%283%29__28.
- [13] Кокун О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Основи психологічних знань про психічні розлади для військового психолога : метод. посіб. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2018. 310 с. URL: <https://dovidnykmpz.info/psycho/metodychny-posibnyk-osnovy-psykholo/>.
- [14] Легеза Л. А. Тактичні особливості допиту підсудних у справах про хабарництво. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2012. Вип. 3. С. 62–69. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2012/11.pdf.
- [15] Мілорадова Н. Е. Психологічні основи професіогенезу слідчих : монографія. Харків : Бровін, 2018. 496 с. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000738436>.
- [16] Озерський І. В. Актуальні проблеми юридичної психології : навч. посіб. Миколаїв : ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 300 с. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/450>.
- [17] Pavlichenko L. V. Manipulative pragmatics of interrogation. *Cogito, Multidisciplinary research journal*. 2021. Vol. XIII. No. 2. P. 185–201. URL: <https://cogito.ucdc.ro/arhiva.html>.
- [18] Поліванова І. О. Психологічні і тактичні засади одночасного допиту кількох вже допитаних осіб. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2017. Вип. 23. С. 155–157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2017_23_44.
- [19] Серкевич І. Р., Дільна З. Ф. Психологічні основи використання тактичних прийомів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 5. С. 360–363. doi: 10.32782/2524-0374/2023-5/89.
- [20] Смоков С. М. Психологічний вплив як необхідний елемент слідчої діяльності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 1. С. 148–152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2015_1_4.
- [21] Таркан О. М. Особливості проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування одержання неправомірної вигоди службовою особою органу поліції. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2020. № 3. С. 416–419. doi: 10.32782/2524-0374/2020-3/101.
- [22] Цільмак О. М. Складові комунікативної компетентності слідчих органів досудового розслідування Національної поліції України. *Причорноморські психологічні студії*. 2017. № 2. С. 85–90.
- [23] Tymbal P., Vlasova G., Nikitina-Dudikova H., Kharchenko N., Soroka I. International cooperation in the investigation of sexual crimes against children. *Amazonia Investiga*. 2021. No. 10 (40). P. 132–141. doi: 10.34069/AI/2021.40.04.14.
- [24] Uraikov D. R. Prevention of Crimes Against the Sexual Inviolability of Minors Through the use of the Internet. *World Bulletin of Management and Law*. 2023. No. 18. P. 61–64. URL: <https://www.scholarexpress.net/index.php/wbml/article/view/1951>.
- [25] Весельський В. К. Концептуальні основи тактики слідчих дій (слідчий огляд, допит, призначення і проведення судових експертиз). *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2012. № 2. С. 151–158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2012_2_20.
- [26] Жалдак І. А. Тактика одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2019. 240 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/14720>.

Psychological Aspects of the Use of Tactical Interrogation Techniques during the Investigation of the Technology of Criminal Enrichment

PISNYI Vitalii

Researcher for the Degree of Doctor of Philosophy of the National Academy of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2847-0146>

Abstract. The article analyzes the complexes of tactical techniques of different levels of direction, aimed at overcoming the conflict situation of interrogation during the investigation of legalization (laundering) of property received by an official in the form of illegal gain. The relevance of research in modern conditions is dictated by international norms and standards, which require the use of effective and sufficient methods of investigation of the outlined type of criminal enrichment technology. The purpose of the article is to carry out a theoretical and compilative analysis of tactical methods of emotional and logical influence on the interrogated person, with the aim of obtaining truthful testimony from him. The research methodology is determined by a number of methods of formal logic and special legal methods, in particular: comparative legal; systemic and structural; method of system analysis. The methodological toolkit was chosen in accordance with the specified goal, the specifics of the object and the subject of the study. Scientific novelty consists in the directed and expedient selection of scientific and practical publications on the topic of research, their analysis, which contributes to further work on the formation of tactics for conducting investigative (search) actions and overcoming the conflict of the investigative situation. The practical significance of the study is determined by the formation of a complex of tactical interrogation techniques during the investigation of the legalization (laundering) of property received by an official in the form of illegal benefits.

Keywords: psychological influence; tactics; overcoming a conflict situation; corruption offenses.